

شیوه ارزشیابی پیشرفت تحصیلی درس تفکر و سواد رسانه‌ای

یک شیوه‌نامه نظام‌مند ارزشیابی، باید مؤلفه‌هایی چون هدف، نقش و جایگاه ارزشیاب، زمان و دوره ارزشیابی، ابزار و روش‌های گردآوری اطلاعات، معیارهای قضاوت، سیستم نمره‌گذاری و بازخورد، و نوع استفاده از نتایج ارزشیابی را روشن سازد. در این برنامه مؤلفه‌های شیوه‌نامه ارزشیابی به شرح زیر تبیین می‌شود.

اهداف ارزشیابی: در برنامه تفکر و سواد رسانه‌ای ارزشیابی با هدف ارائه بازخوردهای مستمر به یادگیرنده و یاددهنده برای شناسایی نقاط ضعف و قوت خود و برنامه، انجام اقدامات جبرانی، تعیین میزان دستیابی به انتظارات عملکردی برنامه و تصمیم‌گیری جهت ارتقای دانش آموز به پایه بالاتر انجام می‌گیرد.

ارزشیابی‌کننده: نقش ارزشیاب بر عهده معلم، دانش‌آموزان و اولیای دانش‌آموزان است. خودارزیابی در این برنامه جایگاه ویژه‌ای دارد؛ زیرا نگاه به دانش‌آموز به عنوان یک فرد متفکر انتخاب‌گر که بیش و پیش از همه خود باید خود را ارزیابی کند یکی از اصول اساسی برنامه است.

زمان و دوره ارزشیابی: ارزشیابی پیشرفت تحصیلی این برنامه از نوع ارزشیابی فرایندی و ارزشیابی پایانی است ارزشیابی فرایندی که به صورت مستمر انجام می‌شود توسط معلم، دانش‌آموزان و اولیای دانش‌آموزان انجام می‌شود. در ارزشیابی مستمر نقش یادگیرنده و ارسای عملکرد خود به منظور شناسایی نقاط ضعف و قوت خود و تلاش برای بهبود عملکرد آینده می‌باشد. نقش معلم در ارزشیابی مستمر شناسایی نقاط ضعف و قوت خود، دانش‌آموز و برنامه و انجام اقدامات جبرانی برای بهبود آموزش از یک سو و تصمیم‌گیری در خصوص ارتقای دانش‌آموز از سوی دیگر است. نقش اولیا و ارسای عملکرد فرزند خود در خانه در رابطه با بهره‌مندی از رسانه‌ها به منظور شناسایی نقاط ضعف و قوت فرزند خود و کمک به بهبود عملکرد آینده او می‌باشد.

ابزار و روش‌های ارزشیابی: انتخاب روش‌ها و ابزار متنوع و مناسب ارزشیابی پیشرفت تحصیلی به عنوان یکی از مهم‌ترین مسائل آموزش و پرورش، در راستای غنی شدن این بخش از فرایند آموزش، نقشی مهم ایفا می‌کند. در گردآوری اطلاعات جهت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی این برنامه از شش نوع ابزار استفاده می‌شود.

۱- برگه ثبت مشاهدات یا بازیینه (چک‌لیست) که توسط معلم در هر جلسه برای تعدادی از دانش‌آموزان تکمیل می‌شود (حداقل ۲ بار در هر نوبت تحصیلی).

۲- برگه ثبت مشاهدات یا بازبینی (چک‌لیست) که توسط اولیا در هر نوبت تحصیلی تکمیل می‌شود.
۳- برگه‌های فعالیت کتاب دانش آموز که نقش پوشه کار دانش آموز را از ابتدا تا انتهای سال تحصیلی ایفا می‌کند.

۴- برگه‌های خودارزیابی هر نیمسال تحصیلی، موجود در کتاب دانش آموز
۵- برگه ارزیابی طرح‌ها (پروژه‌های) تولیدی دانش‌آموزان (پروژه‌های تولیدی در نوبت اول شامل تکالیف فعالیت در خانه و در نوبت دوم شامل تکالیف فعالیت در خانه و انتخاب و اجرای یک پروژه کلی در طول نیمسال تحصیلی است).

۶- آزمون عملکردی (۲ بار در طول سال؛ یک‌بار در هر نوبت تحصیلی).
نمره‌گذاری: نمره‌گذاری این برنامه بر اساس نظام نمره‌گذاری ۲۰ نمره‌ای است. ۲۰ نمره به ارزشیابی مستمر و ۲۰ نمره به ارزشیابی تراکمی تخصیص می‌یابد. توزیع نمره به شرح زیر است.

• ۱۰ نمره مشاهده رفتار

○ ۸ نمره مشاهده رفتار دانش‌آموز در تحلیل تولیدات رسانه‌ای در فرایند یادگیری در مدرسه که توسط معلم داده می‌شود.

○ ۲ نمره مشاهده رفتار فرزند در بهره‌مندی و تحلیل تولیدات رسانه‌ای در خانه توسط اولیا (اولیا نمره‌دهنده نیستند بلکه برگه ارزیابی مختص اولیا را تکمیل می‌کنند، به تکمیل برگه ارزیابی توسط اولیا نمره داده می‌شود. در صورتی که اولیا فاقد چنین توانایی باشند ۱۰ نمره به مشاهده رفتار توسط معلم اختصاص می‌یابد).

• ۱۰ نمره ارزیابی تکالیف و طرح‌ها (پروژه) تولید پیام رسانه‌ای

○ ۸ نمره توسط معلم
○ ۲ نمره به فعالیت‌هایی که با همکاری اولیا و مربیان انجام و توسط گروه داوری اولیا و مربیان ارزیابی می‌شود.

مجموع این نمرات ۲۰ نمره مستمر را تشکیل می‌دهد.

• ۲۰ نمره آزمون عملکردی پایان نیمسال تحصیلی

در آزمون عملکردی در روز مشخصی در زمان امتحانات، دانش‌آموزان محتوای تولیدات رسانه‌ای جدید ارائه شده برای کل کلاس (فیلم، تصویر، متن، شعر و ...) را براساس سؤالات مطرح شده در برگه آزمون تحلیل کرده و پاسخ‌های خود را به‌صورت کتبی در برگه امتحانی می‌نویسند. برگه‌های پاسخ مانند برگه‌های امتحانی سایر دروس در مدرسه نگهداری می‌شود.

نمونه ابزارهای ارزشیابی

برگه پیشنهادی ثبت مشاهدات معلم

ردیف	نام و نام خانوادگی							علاشکار	فاموز جدیدی	دانش آموزان	
	عملکرد		مشاهدات		توضیحات						
۱	محتوای پیام‌های رسانه‌ای را تا حدودی درک می‌کند.										
۲	فرستنده پیام را تشخیص می‌دهد.										
۳	توانایی تحلیل و ارزیابی اهداف تولیدات رسانه‌ای را دارد.										
۴	سعی می‌کند پیام‌های رسانه‌ای را آگاهانه گزینش کند.										
۵	با پیام‌های رسانه‌ای مواجهه نقادانه دارد.										
۶	بازنمایی‌ها و کلیشه‌ها را در تولیدات رسانه‌ای تشخیص می‌دهد.										
۷	روش‌ها و فنون اقناع را در تولیدات رسانه‌ای تشخیص می‌دهد.										
۸	روش‌ها و فنون اقناع را در زندگی روزمره و تولیدات رسانه‌ای خود به کار می‌برد.										

									در تحلیل‌های خود از تفکر سیستمی استفاده می‌کند.	۹
									برای مدیریت مصرف بهینه از رسانه‌ها، اصول و قواعدی برای خود وضع می‌کند.	۱۰
									برای مدیریت مصرف بهینه از رسانه‌ها تلاش می‌کند.	۱۱
									بی‌اخلاقی‌های رسانه‌ای را تشخیص می‌دهد.	۱۲
									برای رعایت معیارهای اخلاق رسانه‌ای تلاش می‌کند.	۱۳
									در تحلیل محتوای رسانه‌ها و نقد آراء دیگران انصاف را رعایت می‌کند.	۱۴
									از زبان صحیح و دقیق برای ارائه افکار، نظرات و تصمیم‌های خود استفاده می‌کند.	۱۵
									آداب گفت‌وگوهای جمعی را رعایت می‌کند.	۱۶
									با دیگران همفکری و برای رسیدن به توافق تلاش می‌کند.	۱۷

									ایده‌های خود و دیگران را ارزیابی کرده و به چالش می‌کشد.	۱۸
									از تجارب خود معنا و مفهوم استخراج می‌کند.	۱۹
									توانایی خود ارزیابی بر اساس انتظارات عملکردی برنامه را دارد.	۲۰

خودارزیابی - نیمسال اول تحصیلی

با توجه به دروسی که خواندید و فعالیت‌هایی تاکنون انجام دادید. جدول زیر را تکمیل کنید.

ردیف	عملکرد	مقیاس			
		بسیار زیاد (۴)	زیاد (۳)	کم (۲)	بسیار کم (۱)
۱	محتوای پیام‌های رسانه‌ای را تاحدودی درک می‌کنم. (متن، زیرمتن و فرامتن را تشخیص می‌دهم).				
۲	فرستنده پیام را تاحدودی تشخیص می‌دهم. (درک اینکه چه کسی این پیام را خلق کرده است)				
۳	توانایی تحلیل و ارزیابی اهداف تولیدات رسانه‌ای را تاحدودی دارم.				
۴	برنامه‌های تلویزیونی را نسبت به قبل دقیق‌تر مشاهده و تحلیل می‌کنم				
۵	تلاش می‌کنم با پیام‌های رسانه‌ای نقادانه مواجه شوم.				
۶	بازنمایی‌ها و انگاره‌های (کلیشه‌ها) را در تولیدات رسانه‌ای تاحدودی تشخیص می‌دهم.				
۷	روش‌ها و فنون اقناع را در تولیدات رسانه‌ای تحلیل می‌کنم و تاحدودی تشخیص می‌دهم.				
۸	سعی می‌کنم روش‌ها و فنون اقناع را در زندگی روزمره و تولیدات رسانه‌ای خود به کار برم.				
۹	با مصرف تولیدات رسانه‌ای داخلی، به توسعه و بهبود این محصولات کمک می‌کنم.				
۱۰	انواع متون رسانه‌ای را تشخیص می‌دهم.				
۱۱	براساس نحوه گزینش، چینش و اختصاص زمان به اخبار، تا حدودی جهت‌گیری رسانه‌های خبری را تشخیص می‌دهم.				

رتبه	مقیاس			
	بسیار کم (۱)	کم (۲)	زیاد (۳)	بسیار زیاد (۴)
۱۲				نشریاتی مانند مجلات و روزنامه‌ها را تا حدودی آگاهانه‌تر مطالعه می‌کنم.
۱۳				در انجام تکالیف فعالیت در خانه پشتکار دارم.
۱۴				در تحلیل محتوای رسانه‌ها و نقد آراء دیگران انصاف را رعایت می‌کنم.
۱۵				از زبان صحیح و دقیق برای ارائه افکار، نظرات و تصمیم‌های خود استفاده می‌کنم.
۱۶				آداب گفت‌وگوهای جمعی را رعایت می‌کنم.
۱۷				با دیگران همفکری و برای رسیدن به توافق تلاش می‌کنم.
۱۸				آرا و نظرات خود و دیگران را ارزیابی کرده و به چالش می‌کشم.
۱۹				از تجارب خود معنا و مفهوم استخراج می‌کنم.
۲۰				توانایی خود ارزیابی را دارم.
فراوانی (تعداد) هر ستون				

بازبینة (چک لیست) ارزیابی دانش آموز توسط اولیا - نیمسال اول تحصیلی
 با توجه به تغییرات کمی و کیفی مصرف رسانه‌ای فرزند خود، جدول زیر را تکمیل کنید.

ردیف	عملکرد	مقیاس			
		بسیار زیاد (۴)	زیاد (۳)	کم (۲)	بسیار کم (۱)
۱	راجع به محتوای برنامه‌های تلویزیونی، بازی‌های ویدئویی، کتاب‌ها، روزنامه‌ها و ... دقیق‌تر از گذشته اظهار نظر می‌کند.				
۲	راجع به برخی روش‌ها و فنونی که برای بررسی برنامه‌های تلویزیونی، بازی‌های ویدئویی، کتاب‌ها، روزنامه‌ها و ... در مدرسه یاد گرفته در خانه صحبت می‌کند.				
۳	برخی روش‌ها و فنونی که در درس تفکر و سواد رسانه‌ای یاد گرفته هنگام تماشای فیلم، بازی ویدئویی و ... تشخیص می‌دهد و درباره آن صحبت می‌کند.				
۴	به همراه ما برخی برنامه‌های تلویزیونی را تماشا و تحلیل می‌کند.				
۵	تکالیف فعالیت در خانه را با پشتکار انجام می‌دهد.				
فراوانی (تعداد) هر ستون					
توصیف عملکرد					
امضا					

خودارزیابی - نیمسال دوم تحصیلی

با توجه به دروسی که خواندید و فعالیت‌هایی تاکنون انجام دادید. جدول زیر را تکمیل کنید.

ردیف	عملکرد	مقیاس			
		بسیار زیاد (۴)	زیاد (۳)	کم (۲)	بسیار کم (۱)
۱	محتوای پیام‌های رسانه‌ای را تا حدودی درک می‌کنم. (متن، زیرمتن و فرامتن را تشخیص می‌دهم)				
۲	فرستنده پیام را تشخیص می‌دهم. (درک اینکه چه کسی این پیام را خلق کرده است)				
۳	توانایی تحلیل و ارزیابی اهداف تولیدات رسانه‌ای را دارم.				
۴	سعی می‌کنم پیام‌های رسانه‌ای را آگاهانه گزینش کنم.				
۵	با پیام‌های رسانه‌ای مواجهه نقادانه دارم.				
۶	بازنمایی‌ها و انگاره‌های (کلیشه‌ها) را در تولیدات رسانه‌ای تشخیص می‌دهم.				
۷	روش‌ها و فنون اقناع را در تولیدات رسانه‌ای تحلیل می‌کنم و تشخیص می‌دهم.				
۸	روش‌ها و فنون اقناع را در زندگی روزمره و تولیدات رسانه‌ای خود به کار می‌برم.				
۹	برای مدیریت مصرف بهینه از رسانه‌ها اصول و قواعدی برای خودم وضع کرده‌ام.				
۱۰	برای مدیریت مصرف بهینه از رسانه‌ها تلاش می‌کنم.				
۱۱	بی‌اخلاقی‌های رسانه‌ای را تشخیص می‌دهم.				
۱۲	برای رعایت معیارهای اخلاق رسانه‌ای تلاش می‌کنم.				

رتبه	مقیاس			
	بسیار کم (۱)	کم (۲)	زیاد (۳)	بسیار زیاد (۴)
۱۳				در انجام تکالیف فعالیت در خانه پشتکار دارم.
۱۴				در تحلیل محتوای رسانه‌ها و نقد آراء دیگران انصاف را رعایت می‌کنم.
۱۵				از زبان صحیح و دقیق برای ارائه افکار، نظرات و تصمیم‌های خود استفاده می‌کنم.
۱۶				آداب گفت‌وگوهای جمعی را رعایت می‌کنم.
۱۷				با دیگران همفکری و برای رسیدن به توافق تلاش می‌کنم.
۱۸				آرا و نظرات خود و دیگران را ارزیابی کرده و به چالش می‌کشم.
۱۹				از تجارب خود معنا و مفهوم استخراج می‌کنم.
۲۰				توانایی خود ارزیابی را دارم.
فراوانی (تعداد) هر ستون				

بازبینة (چک لیست) ارزیابی دانش آموز توسط اولیا - نیمسال دوم تحصیلی
 با توجه به تغییرات کمی و کیفی مصرف رسانه‌ای فرزند خود، جدول زیر را تکمیل کنید.

ردیف	عملکرد	مقیاس			
		بسیار زیاد (۴)	زیاد (۳)	کم (۲)	بسیار کم (۱)
۱	راجع به محتوای برنامه‌های تلویزیونی، بازی‌های ویدئویی، کتاب‌ها، روزنامه‌ها و ... دقیق‌تر از گذشته اظهار نظر می‌کند.				
۲	راجع به برخی روش‌ها و فنونی که برای بررسی برنامه‌های تلویزیونی، بازی‌های ویدئویی، کتاب‌ها، روزنامه‌ها و ... در مدرسه یاد گرفته در خانه صحبت می‌کند.				
۳	برخی روش‌ها و فنونی که در درس تفکر و سواد رسانه‌ای یاد گرفته هنگام تماشای فیلم، بازی ویدئویی و ... تشخیص می‌دهد و درباره آن صحبت می‌کند.				
۴	با برنامه و زمان‌بندی مشخص از رایانه، تلویزیون، تلفن همراه و ... استفاده می‌کند.				
۵	تکالیف فعالیت در خانه را با پشتکار انجام می‌دهد.				
فراوانی (تعداد) هر ستون					
توصیف عملکرد					
امضا					

نمونه پیشنهادی برگه ارزیابی پروژه تولید

امتیاز				ملاک ارزیابی	ردیف
۱	۲	۳	۴		
				انتخاب مهم ترین موضوع از نظر خود برای انتقال به دیگران	۱
				دارا بودن ارزش موضوعی	۲
				تناسب موضوع برای مخاطب فرضی	۳
				تناسب قالب مورد استفاده برای مخاطب فرضی	۴
				استفاده بهینه از امکانات موجود	۵
				دارا بودن ایده های خلاق	۶
				انتقال دقیق پیام مورد نظر به مخاطب	۷
				استفاده از حداقل دو منبع معتبر در تولید	۸
				جمع نمرات	
				نمره نهایی از ۴ نمره (جمع نمرات تقسیم بر ۸)	
				توصیف عملکرد:	

در نوبت دوم حداقل ۴ نمره از ۱۰ نمره پروژه به یک پروژه تولید که به صورت فردی یا گروهی انجام می شود تعلق می گیرد.

فهرست نمونه پروژه های پیشنهادی

- نمایش زیباترین نقطه شهر یا روستای خود
- معرفی بهترین غذای محلی
- معرفی فرهنگ غذایی منطقه
- بررسی تأثیر یک نرم افزار ارتباطی تلفن همراه بر خانواده
- بررسی موضوع شایعات در فضای مجازی
- بررسی چگونگی بازنمایی خانواده در تبلیغات و فیلم ها در یک بازه زمانی مشخص

- بررسی فنون اقناع در تبلیغات و فیلم‌ها
- بررسی و ارائه نمونه‌هایی از عدم رعایت اصول اخلاقی در رسانه‌ها
- بررسی موضوع خشونت در تولیدات رسانه‌ای
- بررسی تحلیلی حقوق مخاطب و مصادیق آن
- و ...

بارم‌بندی پیشنهادی آزمون عملکردی نوبت اول و دوم سال تحصیلی

نوبت دوم	نوبت اول	ردیف	شماره	دروس و بارم اهداف و عملکرد	ردیف
۴	۵	۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۲۰	۱، ۲، ۳، ۴، ۵	محتوای تولیدات رسانه‌ای را تحلیل و پیام‌های آشکار و پنهان آنها را درک می‌کند.	۱
۲	۴	۴، ۵، ۶	۲	بازنمایی‌ها و کلیشه‌ها را در تولیدات رسانه‌ای تشخیص می‌دهد.	۲
۲	۵	۷، ۸	۲	روش‌ها و فنون اقناع را در تولیدات رسانه‌ای تشخیص می‌دهد.	۳
۳	۲	۹	۳	فرستنده پیام را تشخیص می‌دهد.	۴
	۴	۱۰ و ۱۱	۳	توانایی تحلیل و ارزیابی اهداف تولیدات رسانه‌ای را دارد.	۵
۱	-	۱۳	۴	ویژگی‌ها و نشانگرهای مخاطب فعال و منفعل را می‌شناسد.	۶
۲	-	۱۴	۴	حقوق خود در برابر رسانه‌ها و مصادیق آنها را می‌شناسد.	۷
۴	-	۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹	۵	مؤلفه‌های سبک زندگی در تولیدات رسانه‌ای را تشخیص می‌دهد و آنها را با ارزش‌ها و هنجارهای جامعه مقایسه می‌کند.	۸
۱	-	۲۱، ۲۲	۶	برای مدیریت مصرف بهینه از رسانه‌ها، اصول و قواعدی برای خود وضع می‌کند.	۹
۱	-	۲۳	۶	بی‌اخلاقی‌های رسانه‌ای را در تولیدات و جریان‌های رسانه‌ای تشخیص می‌دهد.	۱۰

۲۰	۲۰	جمع نمرات
----	----	-----------

نمونه سؤالات آزمون عملکردی

- نمایش قطعه‌ای فیلم، تصویر، بازی ویدئویی جدید توسط معلم و تحلیل آن توسط دانش آموز به صورت کتبی در برگه آزمون
- ارائه اخبار روز از چند منبع توسط معلم و مقایسه و تحلیل آنها توسط دانش آموز به صورت کتبی
- ارائه بخشی از متن یک مقاله، داستان و ... در برگه آزمون و تحلیل آنها توسط دانش آموز به صورت کتبی
- ارائه یک مطالعه موردی در برگه آزمون و تحلیل و استخراج نکات کلیدی و دیدگاه‌های موجود در آن توسط دانش آموز
- ارائه چند مطالعه موردی در برگه آزمون و مقایسه نکات کلیدی و دیدگاه‌های موجود در آنها توسط دانش آموز
- و ...

نکته:

نمره شهریور و دی ماه دانش آموزان لازم‌التعلیم روزانه شامل میانگین ۲۰ نمره ارزشیابی مستمر و ۲۰ نمره آزمون پایانی خواهد بود. ۲۰ نمره ارزشیابی مستمر براساس انجام یک پروژه تولید پیام رسانه‌ای و تحویل آن در روز آزمون، و ۲۰ نمره آزمون پایانی براساس آزمون با بارم‌بندی پیشنهادی خرداد ماه خواهد بود.

ارزشیابی داوطلبان آزاد، بزرگسالان و آموزش از راه دور

ارزشیابی دانش آموزان بزرگسال و آموزش از راه دور شامل ۲۰ نمره ارزشیابی مستمر و ۲۰ نمره آزمون پایانی خواهد بود.

نمره داوطلبان آزاد، بزرگسالان و دانش آموزان مدارس آموزش از راه دور ایرانی خارج از کشور (الکترونیکی) که امکان حضور فیزیکی در مدرسه را ندارند، میانگین ۲۰ نمره ارزشیابی مستمر براساس انجام یک پروژه تولید پیام رسانه‌ای و ۲۰ نمره آزمون پایانی براساس آزمون با بارم‌بندی پیشنهادی خرداد ماه خواهد بود.

نمره دانش‌آموزان آموزش از راه دور داخل کشور که امکان حضور فیزیکی در چند جلسه در مدرسه را دارند، شامل ۲۰ نمره ارزشیابی مستمر براساس مشاهده رفتار در جلسات حضوری، انجام یک پروژه تولید پیام رسانه‌ای و ۲۰ نمره آزمون پایانی براساس آزمونی با بارم‌بندی پیشنهادی خرداد ماه خواهد بود.